

ЕВОЛЮЦІЙНІ ЕТАПИ ПРОЦЕСУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

Стріха А. О., студентка 2411 групи

Науковий керівник: Гурченков О.П., к.е.н., проф.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Україна, Миколаїв

Анотація: в тезах розглядаються питання суттєвості, етапи, стан, позитивні та негативні наслідки глобалізації в економіці.

Аннотация: в тезисах рассматриваются вопросы сущности, этапы, состояние, положительные и отрицательные последствия глобализации в экономике.

Annotation: in the abstract the questions of essence, stages, state, positive and negative consequences of globalization in the economy are considered.

Ключові слова: глобалізація, економічна глобалізація, економічний суверенітет, інтегрований суб'єкт.

Вступ: Наступний період світового господарського життя являє собою наявність зростання ролі зовнішніх факторів розвитку всіх держав, що призвело до створення транснаціональних компаній, корпорацій і стратегічних альянсів. Цей об'єктивний процес обумовлений міжнародним поділом праці.

Поява великих транснаціональних компаній і корпорацій (ТНК), які мають свої господарські підрозділи в декількох країнах забезпечують високу ступінь концентрації капіталу, трудових ресурсів і виробництва. За даними ООН в світі нараховується близько 200 тис. ТНК, яким належить більше 400 тис. підрозділів за кордоном. В Україні зафіксовано близько 7,0 тис. філій великих іноземних ТНК.

Питанням розширення масштабів створення ТНК, тобто процесу глобалізації світової економіки приділено увагу в працях вітчизняних науковців - серед них Гурченков О.П., Кулик П.О., Парсяк В.Н., Сталінська Г.О., Штиль Т.В. В роботах цих і інших вчених широко висвітлені питання, які стосуються змісту процесів глобалізації, міжнародного розподілу праці, міграції трудових ресурсів в масштабах усієї планети, акумуляції капіталу, інших виробничих ресурсів разом з тим питання позитивних і негативних наслідків розкриті недостатньо.

Мета доповіді є дослідження еволюції процесу глобалізації, її проявів і наслідків.

Основна частина: Господарська глобалізація означає виникнення єдиного планетарного економічного простору, наростаючу взаємодію та взаємне узгодження національних економік. Виникають прямі і зворотні зв'язки національних економік і світового ринкового господарства, їх глибоке переплетення і взаємозалежність. Економіка конкуренції перетворюється в економіку співробітництва.

У сучасній науковій літературі виділилися два основних підходи до визначення хронологічних границь глобалізації.

Представники першого (широкого) підходу трактують глобалізацію як тривалий історичний процес поетапного формування загальнопланетарної цілісності, що супроводжує весь хід цивілізаційного розвитку або ж почався приблизно 100 років тому у зв'язку з інтенсифікацією зовнішньоекономічних відносин. Наприклад, фахівці Всесвітнього банку виділяють три хвилі глобалізації:

перша хвиля (1870-1914 р.) дотепер не перевершена, оскільки питома вага міжнародної торгівлі у валовому світовому доході за цей період виріс у два рази, кумулятивний обсяг інвестицій у країни, що розвиваються, досяг 32 %, міграція охопила 10 % населення;

друга хвиля (1950-1970 р.), пов'язана з відновленням рівня міжнародних зв'язків до попереднього стану після їхнього руйнування в період двох світових війн. За цей період

питома вага світової торгівлі у світовому ВВП досягла рівня 1913 р., кумулятивний обсяг інвестицій у країни, що розвиваються, склав 11 %;

третя хвиля (починаючи з 1970 р.), викликана потужним розвитком сучасних інформаційних і транспортних технологій. В 1998 р. кумулятивний обсяг інвестицій у країни, що розвиваються, досяг 22 %.

Сучасні дослідники стверджують, що довгостроковий процес розвитку глобалізації має циклічно-хвильову природу, пов'язану з періодичними підйомами й спадами інтеграційних процесів. При цьому глобалізаційні хвилі поєднують інтеграційні процеси сприяють відновленню форм, змісту й механізмів глобалізації, не впливаючи на її поступальний розвиток.

Характерні риси розвитку глобальної економіки та глобалізації на сучасному її етапі:

- 1) уповільнення темпів зростання виробництва світового продукту;
- 2) поява нової моделі економічного зростання глобальної економіки з більш високими темпами економічного зростання у країнах, що розвиваються, порівняно з розвиненими;
- 3) збільшення кількості та глибини системних шоків і криз в окремих регіонах світу та світової економіки загалом;
- 4) структурна трансформація національних економік та світової економіки як адаптаційного механізму до змін глобального попиту;
- 5) уповільнення процесів накопичення капіталу в більшості регіонів глобальної економіки, зменшення кореляції між глобальним рухом капіталу та його акумуляцією в менш розвинених країнах з потенційно більш високим рівнем доходності;
- 6) поява й посилення впливу нового фактора структурних трансформацій, виходу на зовнішні ринки, збільшення виробництва, зайнятості та доходів — фактора включення до міжнародних виробничих мереж, що актуалізує розширення й урізноманітнення промислової політики в різних країнах;
- 7) трансформація глобального макроекономічного середовища, регуляторна кооперація та зближення національних економік, стиснення простору маневру щодо застосування певних інструментів державного регулювання в межах національної економічної політики;
- 8) виникнення та/або подальший розвиток глобальних інституцій з високим рівнем контролю над ринками основних факторів виробництва;
- 9) поступове зближення соціально-економічних умов, чинників і механізмів розвитку країн, регіонів і глобальної економіки загалом;
- 10) глобальна поступова лібералізація руху основних факторів виробництва;
- 11) сповільнення після 2010 р. довгострокової тенденції зростання відкритості національних економік, їх залежності від світових ринків;
- 12) зближення у глобальному масштабі рівнів доходів;
- 13) посилення конкуренції та/або її деформація на глобальних ринках як фактор обмеження можливостей переходу значної кількості країн з менш розвиненої групи до групи більш розвинених країн.

Залежно від парадигми економічну глобалізацію можна розглядати і як позитивне, і як негативне явище.

До позитивних явищ можна віднести:

1. Поглиблення спеціалізації й міжнародного поділу праці.
2. Економія на масштабах виробництва, що потенційно може привести до скорочення витрат і зниження цін, а, отже, до стійкого економічного росту.
3. Підсилення конкуренції, що стимулює подальший розвиток нових технологій і поширення їх серед країн. У її умовах темпи росту прямих інвестицій набагато перевищують темпи росту світової торгівлі, що є найважливішим чинником у трансферті промислових технологій, утворенні транснаціональних компаній, що впливає на національні економіки.
4. Значимо сприяє загостренню міжнародної конкуренції. Іноді стверджують, що глобалізація веде до досконалої конкуренції. На ділі мова скоріше повинна йти про нові

конкурентні сфери й про більш жорстке суперництво на традиційних ринках, що стає не під силу окремії державі або корпорації.

5. Підвищення продуктивності праці в результаті раціоналізації виробництва на глобальному рівні й поширення передових технологій, а також конкурентного тиску на користь безперервного впровадження інновацій у світовому масштабі.

6. Можливість мобілізувати значний обсяг фінансових ресурсів, оскільки інвестори можуть використовувати більш широкий фінансовий інструментарій на більшій кількості ринків.

7. Створює серйозну основу для рішення загальних проблем людства, у першу чергу, екологічних, що обумовлено об'єднанням зусиль світового співтовариства, консолідацією ресурсів, координацією дій у різних сферах.

Кінцевим результатом глобалізації, як сподіваються багато фахівців, повинне стати загальне підвищення добробуту у світі.

Але глобалізація економіки - це не лише позитивні фактори, також є і негативний.

До негативних і суперечних наслідків слід віднести такі:

Переваги глобалізації розподіляються нерівномірно. У короткостроковій перспективі, як відомо, зміни в обробній промисловості, сфері послуг призводять до того, що галузі, які отримують переваги від зовнішньої торгівлі, і галузі, пов'язані з експортом, відчувають більший приплив капіталу і кваліфікованої робочої сили. У той же час ряд галузей значно програє від глобалізаційних процесів, втрачаючи свої конкурентні переваги через зростання відкритості ринку. Такі галузі змушені докладати додаткових зусиль, щоб пристосуватися до господарських умов, які змінились не на їх користь. Це означає можливість відтоку капіталу і робочої сили з цих галузей, що послугує головною причиною для вживання адаптаційних заходів, пов'язаних з дуже великими витратами. В остаточному підсумку відбудеться перерозподіл робочої сили, але спочатку соціальні витрати будуть дуже великі.

1. Процеси глобалізації зменшують економічний суверенітет як атрибут влади національних держав і потенціал економічного регулювання відповідних національних урядів, що опиняються в зростаючій залежності від транснаціональних компаній. Держава не може настільки ж ефективно як раніше використовувати традиційний інструментарій макроекономічного регулювання, такий як: імпорتنі бар'єри і експортні субсидії, курс національної валюти і ставка рефінансування Центрального банку.

2. Глобалізація, істотно ослабивши традиційні національні системи державного регулювання економіки, в той же час не призвела до створення таких міжнародних, а тим більше наднаціональних механізмів регулювання, які заповнювали б цей недолік.

3. Швидке перенесення економічних збоїв і фінансових криз з одних регіонів світу в інші, а при поєднанні ряду вагових негативних чинників - додання їм глобального характеру. Особливо це стосується міграції короткострокових спекулятивних капіталів на фінансових ринках.

4. Розвинуті цивілізації, які вступають в постіндустріальну еру, використали переваги глобалізації, скинувши в країни, що відстають, масове і екологічно шкідливе виробництво. У даному контексті багато вчених відзначають глибоке протиріччя між об'єктивним (в основному позитивним) процесом глобалізації і самокорисливою політикою глобалізації розвинених країн, перш за все США. У зв'язку з цим деякі автори, наприклад, Н. Абдулгамідов і С. Гурбанов, висувають тезу про однополюсну природу глобалізації економіки, підкреслюючи, що весь процес глобалізації по суті слід розглядати "як інституціоналізацію системи неокolonіальної експлуатації світової економіки "імперіалізмом долара".

5. Глобалізація, на жаль, стала живильним середовищем для різкого прискорення поширення трансграничної злочинності. Так, глобалізація товарних ринків особливо інтенсивно протікає на нелегальних ринках зброї і особливо такого соціально шкідливого продукту, як наркотики. Зворот наркоіндустрії вже відповідає приблизно 8% світової торгівлі. Наркобізнес по своїй природі тяжіє до "інтернаціоналізму" і глобалізму.

ВИСНОВОК: Висвітлені питання, щодо сутності, змісту і наслідків глобалізації свідчать, що незалежно від наявності окремих негативних наслідків процеси глобалізації

отримають подальший розвиток. А на етапі четвертої промислової революції настане четверта хвиля глобалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдулгамідов Н., Гурбанов С. Подвійні стандарти однополюсної глобалізації // Економіст, 2003, № 12
2. Гурченков О.П., Тубальцева Н.П., Комишник В.І., Мандра О.Є. Бізнес-альянси в економіці: Навчальний посібник / Миколаїв «Іліон» 2018 – 180 с.
3. Куцик П. О. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку: монографія/ П. О. Куцик, О. І. Ковтун, Г. І. Башнянин. –Львів: Видавництво ЛКА, 2015. – 594 с.
4. Мазур И.И., Чумосков А.Н.; Глобалистика: Энциклопедия, Центр научных и прикладных программ «Диалог». – М.: ОАО Изд-во „Радуга”, 2003. – 1328 с.
5. Парсяк В.Н. Економічне зростання: резерви очевидні та приховані // Проблеми науки, 2005, № 10
6. Сталінська Г.О. Транснаціональні корпорації, як прояв глобалізації та багатосторонньої взаємодії країн // Вісник КМУ ім. Т.Шевченко, 2005, № 73.
7. Шталь Т.В., Доброскок Ю.Б., Тищенко О.О., Проскурніна Н.В., Світлична Ю.О. Глобальна економіка: навчальний посібник Харків: Видавництво «Форт», 2016. – 358 с.